

Комунальний заклад Львівської обласної ради
«Львівський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти»
Кафедра практичної психології

ПРОГРАМА ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ПРАКТИЧНИХ
ПСИХОЛОГІВ, ВЧИТЕЛІВ ПСИХОЛОГІЇ
предмет: «Практична психологія», «Психологія»
«Психологічний супровід створення безпечного середовища у закладі
освіти»

Програма підвищення кваліфікації розглянута і рекомендована
до затвердження на засіданні кафедри практичної психології

(протокол № 8 від 25.08.2021 р.)

Завідувач кафедри

І.О. Корнієнко

Програма підвищення кваліфікації затверджена науково-методичною радою

(протокол № 7 від 30.08.2021 р.)

Голова науково-методичної ради

П.К. Хобзей

I. ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ

Найменування: Програма підвищення кваліфікації практичних психологів «Психологічний супровід створення безпечного середовища у закладі освіти»

Розробники: завідувач кафедри практичної психології, кандидат психологічних наук Корнієнко І.О., ст. викладач кафедри практичної психології Єфімова С.М.

Мета: психолого-педагогічний супровід професійного розвитку практичних психологів, вчителів психології

Напрямок: забезпечення і підтримка психічного здоров'я учасників освітнього процесу (вихованців ЗДО, учнів закладів освіти, педагогічних працівників, батьків), професійний саморозвиток практичного психолога, зокрема:

1. поглиблення знання практичних психологів про вікові та індивідуальні форми прояви тривожності
2. розвиток навичок конструктивної комунікації, консультування, укладання профілактичних та психокорекційних та тренінгових програм
3. виявлення впливу особистісних особливостей на характер здійснення практичної діяльності
4. психологічний супровід учасників освітнього процесу у контексті інклюзивної освіти

Обсяг: 30 годин.

Форма (форми) підвищення кваліфікації: інституційна.

Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться/набуватимуться:

- **Професійна компетентність** – обізнаність із новітніми науково обґрунтованими відомостями з психології, методики, інноватики для психологічного супроводу учасників освітнього процесу; обізнаність із сучасними методами викладання психології та володіння засобами навчання у сфері навчального процесу; сукупність умінь і навичок, необхідних для стимулювання активності як окремих учнів, так і колективу в цілому. Здатність надавати психолого-педагогічну допомогу педагогічним працівникам в організації освітнього процесу та створенні, підтримці, розвитку психологічно безпечного освітнього середовища; встановлювати підтримувати професійні контакти, співпрацювати з профільними фахівцями та професійними організаціями; управляти комунікацією під час взаємодії та координації дій
- **Цифрова компетентність** – здатність використовувати сучасні інформаційно-комунікаційні технології під час професійної діяльності

для організації дистанційної роботи, захищати інформацію, зміст, особисті дані

- **Соціальна компетентність** — здатність до конструктивного спілкування в різних середовищах, співпрацювати в командах, вести діалог та переговори, критично оцінювати соціальні події і явища, ефективно взаємодіяти з іншими людьми, налагоджувати ефективну міжособистісну комунікацію, спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня
- **Мовна компетентність** — здатність розуміти, висловлювати та інтепретувати поняття, факти, думки, почуття як усно, так і письмово, слухати, говорити, читати та писати у відповідних соціальних та культурних контекстах
- **Етична компетентність** — здатність усвідомлювати свої професійні можливості та діяти в межах рівня професійної підготовленості, формулювати результати дослідження в термінах і поняттях, прийнятих у психологічній науці та практичній психології, дотримуватись принципів надання психологічної допомоги, діяти на основі етичних міркувань, доброчесності, соціальної відповідальності, поваги до різноманітності та мультикультурності

Місце (місця) надання освітньої послуги: Комунальний заклад Львівської обласної ради «Львівський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти», заклади освіти Львівської області

Очікувані результати навчання:

Описує форми прояву тривожності, способи компенсації та подолання тривоги
Виявляє зв'язки емоційної сфери з процесами виживання та адаптації, біологічного та культурного компонентів емоцій

Застосовує техніки та прийомів конструктивного спілкування у професійній діяльності

Демонструє здатність до формування інклюзивного освітнього середовища

Застосовує інтерактивні методи навчання у професійній діяльності

Документ, що видається за результатами підвищення кваліфікації:
сертифікат

II. ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Вхідне опитування

Час за робочою навчальною програмою – 2 години

Інтеграційно-мотиваційне заняття (практичне, 2 год)

План заняття

1. Ознайомлення з програмою курсу та особливостями навчання за дистанційною формою
2. Знайомство з слухачами, реєстрація
3. Презентація «Вхід в систему дистанційного навчання, ознайомлення з навчальним середовищем, інструменти взаємодії» (якщо форма навчання очно-дистанційна або дистанційна)
4. Вправи на знайомство учасників групи та налаштування на навчання
5. Вхідне опитування

Модуль 1. Освітня політика

Час за робочою навчальною програмою – 4 годин

Тема 1.2. Реформування освіти в Україні. Нова Українська школа. Програма розвитку освіти Львівщини (лекція, 2 години)

Тема 1.3. Атестація педагогічних працівників закладів освіти. Сертифікація (лекція, 2 години)

Модуль 2. Конструктивне спілкування як основа психолого-педагогічної взаємодії учасників освітнього процесу

Час за робочою навчальною програмою – 6 годин

Тема 2.1. Поняття конструктивного спілкування та його роль в освітньому процесі (лекція, 2 год)

План лекційного заняття

1. Поняття спілкування, функції та рівні спілкування
2. Важливість навичок конструктивного спілкування у міжособистісній взаємодії учасників освітнього процесу
3. Розв'язання міжособистісних конфліктів

Тема 2.2. Комунікативні прийоми та техніки конструктивного спілкування (практичне, 4 год)

План практичного заняття

1. Виявлення якостей особистості, які сприяють конструктивні взаємодії
2. Виявлення чинників емоційної напруги у стосунках, що ускладнюють взаємодію
3. Опис комунікативних прийомів та технік конструктивного спілкування.
4. Тренування комунікативних прийомів та технік конструктивного спілкування. Рефлексія досвіду

Література

1. Безпальча Р. Технологія попередження конфліктів. - К.: Главник, 2007. – 128 с.
2. Бьюдженталь Дж. Искусство психотерапевта. 3-е международное издание. Перевод с английского и общая редакция М. Р. Мироновой. — СПб.: Питер, 2001. — 304 с
3. Девід В. Джонсон Соціальна психологія. Тренінг міжособистісного спілкування. Переклад з англ.. Володимира Хомика. Київ, Видавничий дім „КМ Академія”, 2003.
4. Емоційне вигорання. – Упоряд.: В.Дудяк - К.: Главник, 2007. – 128 с.
5. Професійна майстерність психолога: навч.-метод. посібник/ І.М. Матійків, З.Я. Ковальчук. - Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2016. - 340 с.
6. Семиченко В.А. Психологія педагогічної діяльності: Навч. посіб. – К.: Вища шк., 2004. – 335 с.
7. Слободяник Н.В. Спілкування як основа психолого-педагогічної взаємодії суб'єктів освітнього процесу//Psychological journal, Vol 4 No 4 (2018) (<https://doi.org/10.31108/2018vol14iss4>)
8. Технологія спілкування (комунікативна компетентність учителя: сутність і шляхи формування)/ С.Д. Максименко, М.М. Заброцький - К.: Главник, 2005. – 112 с.
9. Майерс Д. Социальная психология. – СПб.: Питер, 2003. – 752с.
10. Мелибруда Е. Я - Ты - Мы : Психологические возможности улучшения общения (пер. с польск.). М.: Просвещение. 1986, С. 253.

А Б О

Модуль 2. Емоційна культура особистості

Час за робочою навчальною програмою – 4 години

Тема 2.1. Емоційна культура особистості як психолого-педагогічний феномен (лекція 2 год)

План лекційного заняття

1. Поняття емоції та почуття. Форми переживання емоцій та почуттів
2. Зв'язок емоційної сфери з процесами виживання та адаптації.

3. Зв'язок біологічного та культурного компонентів емоцій
4. Розвиток емоційної культури особистості в освітньому процесі

Тема 2.2. Емоції та почуття: від усвідомлення до дії (практичне, 4 год)

План практичного заняття

1. Особливості переживання неприємних почуттів. Опис стану, потреби, дії.
2. Зв'язок емоційних станів із судженнями та тілесними проявами

Індивідуальна робота.

- Пригадати нещодавню неприємну ситуацію, що викликали неприємні емоційні переживання.
- Проаналізувати ці емоції та почуття і співвіднести їх з реалістичністю події
- Звернутися до власної системи переконань, що впливає на виникнення таких емоційних станів

Робота в парі.

- Ознайомити партнера з результатами індивідуальної роботи.
- Розіграти діалог для пошуку ефективного рішення ситуації.
- Помінятися ролями

Робота в групі

- Поділитися набутим досвідом
- Висновки та рефлексія

3. Способи від реагування сильних емоційних станів

- Обговорити в малих групах відомі способи від реагування сильних емоційних станів. Техніка «карусель»
- Виконати деякі фізичні вправи (самомасаж рук, вправа «Гарзан», присідання колом, «Тропічний дощ») Висновки та рефлексія

4. Можливості технік раціонально-емоційної терапії в навчанні регуляції емоційних станів

Література

1. Дэнни Пенман, Марк Уильямс Mindfulness: A Practical Guide to Finding Peace in a Frantic World - Издательство «Манн, Иванов и Фербер», 2016. – 288 с.
2. *Изард К.* Эмоции человека: Пер. с англ.— М.: Изд. Моск. Ун-та, 1980.— С. 440. И 10508-138.
3. Калошин В.Ф. Раціонально-емотивна терапія//Практична психологія та соціальна робота, №5, 2010 – С. 71-80
4. Куриляк Н. Що таке майндфулнес? [Електроний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nadiiahope.wixsite.com/hope/single-post/2015/02/26/>
5. Проблема виховання емоційної культури особистості [Електроний ресурс]. – Режим доступу: http://www.experts.in.ua/baza/analitic/index.php?ELEMENT_ID=11279
6. Психосоціальна допомога в роботі з кризовою особистістю : навчальний посібник / наук. ред. та керівник проблем. групи – Л.М.Вольнова. – К. , 2012. – 275с.
7. Психологическая помощь в кризисной ситуации [Електроний ресурс]. –

Режим доступу : <http://studin.ru/all/psihologiya/psihologicheskaya-pomosh-v-krizisnoy-situacii/vvedenie>

8. Психотерапевтическая энциклопедия / [под ред. Б.Д.Карвасарского]. – [2-е изд.]. – СПб., 2000. – 1024 с.
9. Рудестам К. Групповая психотерапия. Психокоррекционные группы: теория и практика / К. Рудестам. – СПб. : Питер, 2000. – 384 с.
10. Мілютіна К.Л. Теорія і практика психологічного тренінгу / К.Л. Мілютіна. – К. : МАУП, 2006. – 175 с.
11. Методы современной психотерапии : учебное пособие / [сост. Л.М. Кроль, Е.А.Пуртова]. – М. : Независимая фирма «Класс», 2000. – 480 с.
12. Мілютіна К.Л. Психологія успіху : навч. посіб. / К.Л. Мілютіна. – К. : Главник, 2008. – 144 с. – (Психол. інструментарій).

Модуль 3. Особливості роботи практичного психолога з тривожними станами особистості

Час за робочою навчальною програмою – 8 годин

Тема 3.1. Психологія тривожності (Лекція – 4 год.)

План лекційного заняття

- 1.1 Проблема тривожності у вітчизняній та зарубіжній психології: історичний аспект. Поняття «тривога», «страх» і «тривожність».
- 1.2 Інтерперсональна концепція походження тривоги. Психологічні засади концепції тривоги. Передумови розвитку тривоги.
- 1.3 Сучасні уявлення про природу тривоги. Статеві та вікові особливості прояву тривожності особистості.
- 1.4 Класифікація тривожних розладів. Специфічні фобії. Зв'язок тривожності та депресії.

Тема 3.2. Профілактика, діагностика та корекція тривожності особистості (Практичне заняття – 4 год.)

План практичного заняття

- 2.1 Створення безпечного освітнього середовища як основа профілактики тривожності у неповнолітніх.
- 2.2 Методи діагностики тривожних проявів особистості. Методика «Шкала тривожності Тейлора»; тест шкільної тривожності Філіпса; Багатошкальний опитувальник дитячої тривожності (БОДТ); методики визначення ступеня прояву депресії; шкала депресії (Т. Балашова); методики на виявлення суїцидальних намірів.
- 2.3 Методи корекції тривожності. Використання методів арт-терапії,

казкотерапії, пісочної терапії, ігрова терапія. Тренінг релаксації. Тренінгова робота з батьками тривожних дітей.

Література.

1. Айзенк Х. Психологические теории тревожности // Тревога и тревожность: Хрестоматия. – СПб.: - Питер, 2001. - 311 с.
2. Ананьев Б.Г. Человек как предмет познания/Б.Г. Ананьев. – СПб.: Питер, 2001.- 288 с.
3. Астапов В.М. Тревожность у детей. – СПб, 2004. – 224 с.
4. Астапов В.М. Функциональный подход к изучению состояния тревоги // Тревога и тревожность/В.П. Астапов. – СПб.: Питер, 2001.- С. 156 – 165
5. Бернс Р. Развитие Я-концепции и воспитание / Р. Бернс. - М.: Прогресс, 1986.- 421 с.
6. Бодальов А.А. Сприйняття і розуміння людини людиною/ А.А. Бодальов. – СПб.: Вид-во ЛГУ, 1985. - 122 с.
7. Божович Л.И. Проблемы формирования личности/ Л.И. Божович. – М.: Изд-во «Институт практической психологии». – 1995. - 352 с.
8. Бурлачук Л.Ф. Словарь-справочник по психодиагностике / Л.Ф. бурлачук, С.М. Морозов – СПб.: Питер, 2006. - 528 с.
9. Выготский Л. С. Психология искусства. / Под ред. М. Г. Ярошевского. – М.: Педагогика, 1987. – 341 с.
10. Гиппенрейтер Ю.Б. Общаться с ребёнком. Как? / Ю.Б. Гиппенрейтер - М.: АСТ: Астрель, 2007. - 240 с.
11. Захаров А.И. Неврозы у детей и психотерапия. – СПб.: СОЮЗ, 2000. – 336 с.
12. Захаров А.И. Дневные и ночные страхи у детей. – СПб, 2000. – 278 с.
13. Изард К. Психология эмоций. – СПб, 2003. – 198 с.
14. Кононко О.Л. Соціально-емоційний розвиток особистості.– К: Освіта, 1988.
15. Лютова Е.К., Моница Г.Б. Тренинг эффективного взаимодействия с детьми. – СПб: Речь, 2001. – 190 с.
16. Мэй Р. Смысл тревоги. – М., 2001. – 239 с.
17. Підготовка вчителів до розвитку життєстійкості/стрессостійкості у дітей в освітніх навчальних закладах. Навчально-методичний посібник. – К.: Пульсари, 2017. – 208 с.
18. Прихожан А.М. Психология тревожности. – СПб.: Питер, 2007. – 192 с.
19. Прихожан А.М. Психокоррекционная работа с тревожными детьми // Активные методы в работе школьного психолога. – М., 1990. – 201 с.
20. Риман Ф. Основные формы страха: исследование в области глубинной психологии. – М., 1999.

21. Селье Г. Стресс без дистресса. – М. – 1995. – 390 с.

22. Хорни К. Невротическая личность нашего времени. - СПб.: Питер, 2002. – 224 с.

22. Хухлаева О.В., Хухлаев О.Е. Лабиринт души: Терапевтические сказки. – М.: Академический Проект, 2001. – 224 с.

Модуль 4. Психологічний супровід інклюзивної освіти

Час за робочою навчальною програмою – 4 годин

Тема 4.1. Функції практичного психолога у контексті інклюзивної освіти (лекція, 2 год)

План лекційного заняття

1. Основні завдання практичного психолога щодо організації інклюзивного навчання в закладі освіти
2. Психолого-педагогічний супровід дітей з особливими освітніми потребами
3. Формування толерантного ставлення до дітей з особливими потребами в освітньому середовищі.

Тема 4.2. Особливості роботи практичного психолога з учасниками освітнього процесу у контексті інклюзивної освіти (практичне, 2 год)

План практичного заняття

1. Обговорення активних форм роботи практичного психолога з
  - педагогічними працівниками
  - батьками
  - дітьми-дошкільниками/учнями різних вікових груп
2. Укладання програми психолого-педагогічного тренінгу для учасників освітнього процесу

Література.

1. Залучення дітей з особливими потребами до загальноосвітніх класів. Укр. переклад. Всеукраїнський фонд “Крок за кроком”, 2000. Укр. переклад. Товариство “Надія”, 2000.
2. Індекс інклюзії: розвиток навчання та участі в життєдіяльності шкіл: посіб./[Тоні Бут]; пер. з англ. - К.: ТОВ Видавничий дім “Плеяди”, 2015. - 190.
3. Інклюзивна школа: особливості організації та управління: Навчально-методичний посібник / Кол. авторів: Колупаєва А. А., Софій Н. З., Найда Ю. М. та ін. За заг. ред. Даниленко Л. І., —К.: 2007. —128 с.
4. Кісарчук З.Г., Єрмусевич О.І. Психологічна допомога сім'ї. Книга 1. Навчальний посібник (у 3 книгах). – К.: Главник, 2006. – 128 с
5. Основы специальной психологии /под ред. Л.В.Кузнецовой. – М.: Изд.

Центр «Академия», 2002.

6. Ілляшенко Т. Д., Обухівська А. Г. Як навчати дітей з порушеннями психофізичного розвитку — К.: Ніка-Центр, 2003.

7. Луценко І. В. Психологічний супровід дитини з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного навчання / І. В. Луценко // Практичний психолог: Школа. – 2013. – № 10. – С. 4-15.

8. Про визначення завдань працівників психологічної служби системи освіти в умовах інклюзивного навчання [Електрон. ресурс] : лист Міністерства освіти і науки України від 02.01.2013 № 1/9-1 // Міністерство освіти і науки України : [сайт]. – Текст. дані. – Київ, 2017. – Режим доступу : old.mon.gov.ua/img/zstored/files/1-9-1.doc.

9. Психологічний супровід інклюзивної освіти : [метод. рек] / автор. кол. за заг. ред. А. Г. Обухівська. – Київ : УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2017. – 92 с.

10. <http://www.inrp.fr/Access/Biennale/5biennale/Contrib/Long/L206> - про особливості спілкування з батьками дітей з порушеннями психофізичного розвитку

11. <http://obrazovanie.perspektiva-inva.ru/?48> - про етичне та коректне спілкування з дітьми з особливими освітніми потребами.

12. Як зробити школу інклюзивною. Досвід проектної діяльності : Методичний посібник / Канадсько-український проект «Інклюзивна освіта для дітей з особливими освітніми потребами в країні // Уклад. С. Єфімова. – К. : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2012. – 152 с.

Модуль 5 Профілактичні програми в діяльності практичного психолога

Час за робочою навчальною програмою – 4 години

Тема 5.1. Психологічні аспекти профілактики різноманітних проявів насильства в освітньому середовищі (практичне, 4 год)

План практичного заняття

1. Виявлення ознак фізичного, психологічного, сексуального кривдження
2. Підбір діагностичних методик для вияву проблеми
3. Укладання тренінгової програми/інтерактивних занять щодо запобігання різноманітних проявів насильства, зокрема булінгу, в освітньому середовищі

Література

1. Антибулінг. Практичні заняття/Л.В. Береговська, О.С. Данилюк, І.І. Залеська та ін.: упоряд.: В.С. Легка, О.О. Овчар, Г.М. Семенів. - Київ: “Видавнична група “Шкільний світ”, 2019. - 152 с.

2. Бадхен А.А. Методическое пособие по работе с посттравматическими стрессовыми расстройствами. – СПб.: Гармония, 2001.
3. Бовть О.Б. “Психокоррекционная работа по предупреждению агрессивности детей младшего школьного возраста” - журн. “Практична психологія та соціальна робота”, 1998, N 1,3, с.4- 5.
4. Винникот Д. Игра и реальность. – М.: Прогресс, 2002.
5. Захаров А.И.”Как помочь нашим детям избавиться от страха”- изд. Гиппократ, Санкт-Петербург, 1995.
6. Зимбардо Ф. Застенчивость. - изд. Питер, Санкт-Петербург, 1996.
7. Корнієнко І.О. Психологічна допомога дітям, які зазнали насильства. Львів., 2007
8. Менделевич В.Д. Психология девиантного поведения. М.: Медпресс – 2001.
9. Фурманова И.А. Детская агрессивность. Диагностика и психокоррекция - изд. Ильин В.П., Минск, 1996.

Вихідне опитування

Час за робочою навчальною програмою – 2 години

